

Один день Отця Михайла Сойки

Степан Тудор

("Уривок з повісті)

Отець Сойка накидає на плечі халат і, розпростовуючи по дорозі рамена, йде на стукіт до їдальні. Сліпа Текля стоїть між одвірками звичайна, велика, грузька, трохи розпливчата в пригаслому світлі лампадки. Її широкі, лискучі руки ворухнуться бистро біля грудей, перебираючи чотки. З приходом отця Сойки вони стихають умиль, згорнувшись припишкло на грудях. Текля повертає одну скроню в сторону отця Сойки й, послушавши хвилину, вибухає нараз своїм захлипливим, спішним, таємничо екзальтованим голосом:

— Гайдуків Василь приїхав по татунця, старий Гайдук умирає.

В чуткій ще зі сну уяві отця Сойки, з її темного, глибокого тла виплигує раптово кругласта голова старого Гайдука, вся в смушках чуприни й бороди, низьколоба, широколиця, зі шпильками смішливих очей у бровах. Але отець Сойка спихає її в ту ж мить у тьму, з якої виринула, й, торкнувшись живо губами, сіканить скоромовкою:

— Гнатко тут?

— З бабунею на гумні.

— Нехай відчинить захристію й буде готовий.

— Так, татунцю...

— Ключі в малій їдальні, в креденсі, мама дасть.

— Так, татунцю...

— Коні щоб стояли при брамі й Василь коло них.

— Так, татунцю...

Текля наслухує хвилину в бік отця Сойки, тоді враз повертає на нього все обличчя й вибухає хапливо:

— А старий Гайдук не вмере, татунцю, він знов здурить.

З цими словами щілини її очей зовсім щезають у широких щоках, і все її обличчя бухнявіє в захопленій радості. З глибини уяви отця Сойки проколюються знову шпильки смішливих очей старого Гайдука і в нього самого розбігаються сірі зіниці веселою посмішкою. Проте він обтинає впіголос:

— То не наша з тобою річ, Текле.

Звучить це зовні, як докір. Але отець Сойка враховує вміло субтельну вразливість Теклі, яка в повітрі ловить жмутки його інтенцій і вмиль розплутує їх зв'язки. Перш за все вона паленіє на всьому великому, вісп'яному обличчі від особливої ласки такого сполучення ("наша з тобою"). Потім її лискучі, білі руки збігаються хапливо на чотках біля грудей і кидаються на їх моляще (натяк на божу волю). Вкінці вона схоплюється ляжливо й, утягуючи голову в плечі, широкими, чуткими ступнями виходить із їдальні (татунцю спішаться!).

Сліпа Текля від покоління належить невідлучно до садиби Климовичів і разом з

нею перейшла вкінці в посілість роду Сойків. В особливий, трохи несамовитий спосіб доповнює вона собою вікову атмосферу цього дому, німий затишок його алькирів, нагрітий спокій світлиць. Масивна і при цьому не тяжка, беззвучна в своєму ступанні, снується вона по всій садибі просто і безпечно, як би стіни й одвірки й усі взагалі предмети, близькі й далекі, простягали їй назустріч м'які щупальці, зголошуючи свою присутність. Ніхто не скаже, чи спить коли та сліпа Текля. Погружена в старе, глибоке крісло, в сліпому алькирі по той бік кухні, просиджує вона всі ночі з чотками при грудях, вразлива, сторожка, чутка на кожний шелест у домі, на кожне порушення в дворі, на току і в широкому колі саду довкола двору. Так Текля варує Климівки і тією своєю властивістю, як і іншими, відкритими згодом, здобуває собі вкінці, заслужену врешті, байдужу на всякі сентименти прихильність отця Сойки.

Відкинувши голову, отець Сойка проводить її своїми сірими, одностайними, широко розставленими зіницями до виходу з їдальні. З задоволенням слідкує, як вона відпливає здовж великого, розпливчастого вночі овалу стола, просто і безупину, як нічна птиця, що світить собі в темі своєю сліпотою. Тоді він повертається й відходить у спальню.

Дорійка спить ще, як звичайно, нечутно, вдавнена в глибину ліжка, з обличчям у м'якоті подушки. Минаючи її, отець Сойка затягає краї ковдри на відкриту стопу (свіжо в кімнаті) й крізь дверцята за присадкуватою грубкою, через порожню тепер діточку, через білизняний за нею алькир спішить до умивальні.

Входить у неї, як усе, з почуттям глибокого вдоволення й нехованої шляхетної гордості. Вмивальня, власне невелика купальенька—клейнод у колишній климовичівській (тепер сойківській) садибі. Два поливані басейники з пропливною водою, два перемінні душі з міцним, сікучим ударом, до того цілий склад приладдя для плекання шкіри і м'язів, для прискішення обігу крові й гармонійного розміщення поживи. Все те було для останніх климовичівських поколінь джерелом краси й розніження (порівняй — Дора!), отець Сойка зробив із того джерело непереможної впертості й сили. Всі адаптації, що їх перевів у купальні з першого року: від загальних, як безпосереднє сполучення котлів і душів з криничною водою, й до найдрібніших, як тертки, кусливі губки й рушники для дітей, всі вони були скеровані на одне: звідціля мало виходити найближче покоління Сойків, осмагане вогнем і морозом, присвоєне до найширших, найбільш несподіваних хитань атмосфери, при звичаєне до натуження крові, що стинає всі м'язи в пружину. Покоління вічних окупантів, незламних у змаганні, ненаситних у апетитах, правдивих сойківських окупантів!

Війшовши в купальню, отець Сойка змахує зі себе халат із нічною білизною й шугає зразу під душ. Одну хвилю призначає собі на всю ту розкішну, так скорочену сьогодні процедуру. Осмалює все тіло на переміну гарячими й холодними бичами, повторює це блискавично й, ухнувши, як хижак, вискакує на клітчасту долівку між басейнами. Крізь водяну зливу на очах ловить свою постать у дзеркальній плиті на стіні, розпаленілу, мигтючу, як полумінний стовп, закутаний гарячими димами. Стрясається, порскає, хватає з полиці губки й рушники й, згинаючись у каблуку, широкими, звичайними рухами розтирає м'язи.

Як звичайно, й сьогодні має глибоке, майже нічим не скаламучене фізичне вдоволення з себе. З приспіненою, все однаковою цікавістю приглядається собі в притьмареному дзеркалі по той бік басейна. Не є гарний, складно збудований, але красаота взагалі не лежить у істоті правдивої сойківщини. Сухом'язий, стиснутий у бедрах і розширений у грудній клітці, має в своєму тілі ту потяглість хижака в скоку, що є прикметна для всього сойківського роду. Костистий і сухий, як усі в Сойків, різниться від своїх предків тільки деяким витонченням кістяка й загальним загостренням контуру. Чи мало би це бути признакою послаблення роду, знаком відхилення в бік делікатності, як це хочуть його брати в других, по дядькові? Отець Сойка сміється з цього. Широкотімна, гранчаста його голова сидить із шляхетською самовпевненістю на м'язкій шиї, а в розкинутих луках брів, у широко розставлених, одностайно сірих очах, у твердих хрястках короткого, карлючкуватого носа горить упевнено та сама, вічна сойківська жага, тільки помножена в своїй захватності, тільки просвітлена холодним сяйвом інтересу, цього видющого знаряддя заборчості, що, невпинно активне, добіла розпалює круглясту, рухливу сіровину його замкнутих зіниць.

Всі майже признаки говорять отцю Сойці за те, що носить він у своїй крові не відквітання, тільки розквіт, не спадок, тільки підйом племінної сойківської лінії. Трохи з насмішливим, проте нетаєним задоволенням знаходить він на собі, на своїй голизні, деякі прикмети фавна, того брикливого божка-хижачка, нестримного плодунаскаунця: сухостегні, костляві ноги, покриті до п'ят волоссям (мало не ратички), цупкий, підібганий під себе задок, із пучком шерсті в кінці хребта (мало не хвостик). Проте це фавн двадцятого століття, фавн-Сойка, що в самому собі, в горіщній лінії свого роду, викохав у собі свою протилежність, холодну стримливість своєї істоти: інтелект, лічман усеприсутній, прозорий, як лід, і, як лід, студений.

Був у минулому молодого нащадка Сойків короткий момент, коли здавалося, що фавн прорветься в ньому наскрізь, затоплюючи сойківщину. Коли Дорійка, майже діт-вак ще, смотрик, вихоплений ним зі шкільної лавки за жінку, Дорійка-мовчунка хлиснула в нього хвилею пожадливої змисловості, захлюпуючи з головою. Як маленький вулкан, вибухнула вона в гладкій дорозі його рахунку, застукуючи його несподіваністю.

Але Сойка є Сойка.

Не було ще в довгому ланцюгу сойківського роду того неславного випадку, щоб Сойка задурився в "кобіті". Випадку женячки з любові або любовного в подружжі розладдя. Всі дійсні цінності цього світу перекладаються в ясній мові сойківщини на одиниці в подільських моргах. Яку рівновартість у моргах являє собою те, що називають любов'ю?

Сойки не знають любові.

Для того так легко стряхнувся молодий отчик Сойка з Дорійчиного випадку. Не минув тиждень: відкинувши голову, прибідлий, сухий, дивився він своїми сірими, трохи насмішливими очима в обличчя Дорійки, що все ще стояло в млі.

— Троє, — сказав він, простягаючи над нею три пальці.

Мав погірдливу нехіть до тих попівських гнізд, де від ситості, від тяжкотілого лінивства, від загального психічного отупіння "труться в теплі, як коропи, й плодяться, як кролі".

— Троє: хлопець, дівчина, хлопець, — що три роки,— і тільки.

Й, як би проймаюча сила його льодових калькуляцій вникала в глибину плідників, Дорійка родила троє: хлопця, дівчину, хлопця, що три роки, — родила, зціпивши зуби, холодна, байдужа, й при тому всьому наче віддана студеній струї калькуляцій.

Річ припадку? Не заперечує отець Сойка! Але припадок йде в карбах рахунку, чи не цінніше це видовище, як усі міцні зв'язки цього світу?

Отець Сойка далекий від містики. Але жагучість змислів і якість плідників, і химерна логіка випадків, — усе те в карбах бюджетної сойківської волі, чи це не містика, єдина доречна містика цього світу, містика роду, родової заборчості, що здійснюється ланками поколінь і закрітає в дітях?

— Діти, живе тіло сойківщини, живі, в тілі й крові носителі племінних апетитів, маленькі сойченята, великі майбутні окупанти, сойківські окупанти!

1934р.

* * *